618.204

OSZK
Országos Szechényi Könyvtár

OSZK
Országos Szécsényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

618204

100 pl 8.

KÜLFÖLDI KRITIKÁK

A BÉKEKÖTÉSEKRŐL
ÉS
A REVIZIÓ KÉRDÉSE

IRTA
ÉS A KÜLÜGYI TÁRSASÁGBAN FELOLVASTA
DR. SZÁDECZKY K. LAJOS
EGYETEMI R. TANÁR

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Különnyomat a Külügyi Szemle 1925. I. és II. füzetéből

BUDAPEST 1925.
MAY J. NYOMDAI MÜINTÉZET R. T.

OSZK

618.204
M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló
1925 év. 31
R 2

Hetedik éve immár, hogy a magyar lelkeken ott ül a sötét gond, hogy meddig fog még jelenlegi balsorsunk tartani.

Mint a villámcsapás ért bennünket a háboru elvesztése. Külellenség nem tudott beférkőzni elszántan védett határaink közé. A mi hadaink állottak mélyen bent az ellenség országaiban. Végül mégis a fegyverszünet feltételeinek alattomos kijátszásával a ki- és levert ellenség s a belső árulók szennyes áradata özönlötte el országunkat. A fennen hirdetett igazságos békekötés helyett nekünk kellett legdrágábban (hazánk megcsonkitásával) megfizetnünk a háboru költségeit.

A ránk *diktált* békében nálunk senki sem nyugodott meg s lehetetlennek tartjuk annak megtartását. *Anyagi* erővel nem védekezhetünk, de minden *erkölcsi* és *szellemi* fegyvert fel kell használnunk, hogy a nagy igazságtalanságot, mely hazánkat érte, megszüntessük. A Külügyi Társaságnak ez a legfőbb törekvése.

Reményt meritünk az általános európai helyzetből, hogy a béke még hét év mulva sem állott helyre, sőt a *zürzavar* növekedik minden felé. Politikai, pénzügyi, gazdasági, társadalmi bajok követelik, sürgetik a valódi béke helyreállitását. Lessük és figyeljük a remény sugarakat, melyek hazánk borus egét felderitsék és hitet, erőt nyujtsanak a további kitartásra.

Az oláh megszállás első tavaszán (1919) Kolozsvárt br. Jósika Sámuel a főrendiház elnöke stb. azt kérdezte tőlem: Mit gondolok, meddig fogjuk e jármot viselni? Azt feleltem rá, amivel tanitványaimtól is bucsuztam a kolozsvári egyetem bezárásakor, hogy „vidimus jam alios ventos“ láttunk már más zivatarokat is: tatárjárást, török hódoltságot, osztrák abszolitizmust stb., hogy néhány évnél tovább nem tarthat. Jósika azt felelte rá: Ő attól fél, hogy eltarthat addig is, mint a szabadságharc utáni elnyomatás korszaka, boldogok az optimisták, ő inkább pessimista, hogy kellemes legyen a csalódása.

Br. Jósikát megölte a pessimista honfi bánat, az optimisták még biznak és várják reményeik teljesedését.

Ilyen biztató jelek mutatkoznak azokban a külföldi kritikákban, melyek a párisi békéket tarthatatlanoknak itélik és sürgetve követelik a revisiot.

Mindinkább szaporodnak azok a nyilatkozatok és könyvek ugy Európában, mint Amerikában, melyek azt mutatják, hogy a világ lelkiismerete felébredt, s azt bizonyitják, hogy ez igy nem maradhat, hogy Európa vissza hanyatlott, „a világ a feje tetejére állt,“ amit a párisi béke csinált „az az öngyilkosság politikája.“

Ebből kivánom ismertetni a legfőbb müveket, melyek a volt ellenséges országokban jelentek meg.

I. Angol és amerikai kritikák.

A legelső kritika még a béketárgyalások folyamán az első az u. n. versaillesi béke megkötése után jelent meg és méltán nagy feltünést keltett világszerte.

1. *Keynes* J. M. müve: *A béke gazdasági következményeiről* (Cambridge 1919, magyarul Bp. 1920.)

Keynes a cambridgai egyetem nemzetgazdaságtani professora a brit államkincstárt képviselte, mint a pénzügyministérium megbizott szakértője a párisi békekonferencián (1919. jun. 7.-éig), de meggyőződvén, hogy ott nem a méltányosság és igazság, hanem a bosszu és a rosszakarat vezérli a főintézőket, tisztségéről lemondott és megirta éles kritikáját a *„kárthágói béke"* felöl, melyet a civilisatio történetében a leggyalázatosabb cselekedetnek nevezett. A vak szenvedély, a kapzsiság sugalmazta ezt a békeszerződést, amely a Wilson-féle 14 pontban foglalt elvi kijelentéseknek nem megvalósitása, hanem megcsufolása. Következményei nemcsak a kifosztott és tönkretett Németországot sujtják, hanem kihatásában a nagybeteg Európát is az anyagi züllés és éhinség felé sodorják. Megjelöli a módokat, melyekkel Európa gazdasági életét megmenthetőnek véli s ezek közt legfőbb követelményei *a békeszerződés reviziója*, a háborus szövetségközi tartozások teljes törlése stb

Magyarországgal különösen nem foglalkozik; a *trianoni béke* még akkor nem volt meg, de annyit megjegyez, hogy sokat szenvedett: a bolsevizmus feldulta, az oláhok kifosztották, valutája leromlott és hogy adósságai és jóvátételi kötelezettségei törlendők.

2. E vádirat után két év mulva jelent meg *Keynes* második müve: *A békeszerződés reviziója.* (A revision of the treaty, London 1922: németül Revision des Friedenvertrages, München és Lipcse 1922.), mely a békeszerződések hatását és addig elért eredményeit ismertetve megállapitja, hogy addig a békeszerződés semmi része sem volt végrehajtva, kivéve a terület változtatásokat és a leszerelést. Európa válságos gazdasági helyzete addig meg nem javulhat, mig a versaillesi béke revizió alá nem kerül. Javaslatokat tesz a jóvátételi összegekre nézve, melyet a jóvátételi bizottság 138 milliárd aranymárkában állapitott meg. Ő Németország fizetési kötelezettségét és lehetőségét 30 évre kiterjedő 36 milliárd (évenként 1260 millió) aranymárkában vélné méltányosan megállapitandónak.

Ezzel tizszeresen visszafizetné azt, amit 1870-ben elvitt. Elitéli a megszállások rendszerét, kétségbevonva arra nézve Franciaország jogosságát. Amerika és Anglia mondjanak le az európai államoknak adott kölcsönükről és a német jóvátételből reájuk eső részesedésről, a többit osszák föl Franciaország és Belgium maguk között. Ha Franciaország, mint Shylock, követeli az ő egy font husát Németország testéből, akkor ő is fizesse meg, a mivel az Egyesült-Államoknak és Angliának tartozik. A többi államokra

szintén ajánlja az adósságok és *Magyarországra* nézve a kártérítés törlését.*

Anglia után nemsokára megszólalt Amerika lelkiismerete.

3. *Lansing Robert,* Wilson kabinetjének külügyi államtitkára és az Amerikai Egyesült-Államok párisi békedelegátusa 1920 folyamán könyvet irt *a versaillesi béketárgyalásokról.* Lansing Wilson felszólitására 1920 febr. 12. lemondott a külügyi államtitkárságról s azt megokolandó elősorolja az ellentéteket, melyek őt az elnöktől elválasztották. Nem helyeselte — ugymond — Wilson személyes részvételét a béketárgyalásokon, mert előre látta, hogy az őt le fogja járatni, ami be is következett. *Wilson* az ő népszövetségi eredeti tervét, mely kölcsönös biztositék leendett nagy és kis nemzetek részére politikai függetlenségük és sérthetetlenségük érdekében feladta. A nemzetek egyenlő jogosultságának elvét feláldozva, elfogadta, hogy az erősebbek joga érvényesüljön és az öt győztes nagyhatalomnak legyen döntő szavazata a nemzetközi viszonylatokban.

A Wilson által 3. pontjában hirdetett *önrendelkezési jogot* Lansing már alapjában elhibázottnak tartotta. Maga a szó „*önrendelkezés*“ dinamittal van megtöltve. A békekötés megmutatta, hogy ez hova, mire vezetett a gyakorlatban. Felhozza *Csehszlovákia* példáját idegen nemzetségek uj államokba átkapcsolását. Területi jogigények szabályozásánál sokféle szempontot kell tekintetbe venni: Néprajzi, gazdasági, földrajzi, történelmi, stratégiai tekinteteket. Mindezt a békekötésben egyoldalulag, részrehajlóan alkalmazták, vagy tetszés szerint mellőzték. Igy Ausztriának megtiltották a Németországhoz csatlakozást. Az önrendelkezési jog puszta frázissá vált. Ezt a nyugtalan politikai elemek sok országban a meglévő államrend felbontására használták ki, sok helyt erőszakkal vették el ennek alapján a felségjogot területek és államközösség felett olyanok kezéből, akik azt régidőtől fogva teljes joggal gyakorolták. (Erre alig hozhatott volna fel égbekiáltóbb példát Magyarország sokszoros megcsonkitásánál!) Földéhez nemzetek területi igényeiket az önrendelkezési jogra való hivatkozásra alapitották (cseh, oláh, szerb!). Az *önrendelkezés* jelszava a politikai szétbomlasztást idézte elő. Ez az elv a gyakorlatban hitelvesztetté vált és félredobandó, midőn nemzetek biztonságával, történelmi jogokkal, meg gazdasági érdekekkel áll összeütközésben. Wilsonnak ezt a végzetes tévedését Lansing veszélyesnek tartotta a béke jövőjére.

Wilson csak úgy tudta Párisban az ő népszövetségi tervét keresztülvinni, hogy engedte, hogy az ő eredeti világháboru elleni ideális tervezete, a békekötés végrehajtását biztositó szervezetté alakittassék át. A nemzeteket biztositó szövetségből a győztes nagy államok védőszövetsége lett. A nemzetközi ügyek szabályozásánál igy nem a jog és törvény, hanem a hatalom és erőszak fog uralkodni.

* Keynes közgazdasági kiadványai „bővebb ismertetését“ ld. Furmann Ferenctől a Külügyi Szemle 1923. évf. 175. l.

Wilson 17. pontja elitélte a titkos diplomátiát.

Ő maga azonban mindent titokban tárgyalt Párisban a győztes nagyhatalmak miniszterelnökeivel. Olyan béke lett belőle, melyet a nagyhatalmak nemcsak az ellenségnek, hanem kisebb szövetségeseiknek is *diktáltak*. Titkosság és cselszövények bemocskolták a párisi tárgyalásokat. Eredménye is csalás és cselszövény lett. Igazolják a titkos diplomatiáról szóló gúnyos megállapitást, hogy a diplomata olyan becsületes ember, akit azért alkalmaznak, hogy országa javára hazudjon! A párisi békekötések a diplomaták jóhirnevét nem állitották helyre, hanem még inkább rontottak rajta.

Végkövetkeztetése, hogy a békekötés követelései nemcsak kemények és megalázók, hanem sok közülök teljesithetetlen. A népszövetség melynek végre kellene hajtani, nem fogja elérni célját, hogy a háborúkat megakadályozza, mert abból éppen új háboruk fognak keletkezni. A Népszövetség a hatalmasok eszköze akar lenni, hogy elnyomja a leverés által védtelenné vált nemzetek törekvéseit. A legyőzött népek azok kezébe adattak, akik őket gyűlölik, gazdasági forrásaik elcsenték és másoknak adattak. Evekbe kerülhet, mig a jármot le tudják rázni, de hogy megkisérlik olyan kétségtelen, mint ahogy az éjszakára nappal következik.

Békeszerződések nem fognak békét hozni, mert az önérdek futó homokjára vannak épitve.

4. Az angol kritikák között a legújabb és legfeltünőbb a londoni *Observer* lapnak, mely az angol kormány egyik szócsöve, 1925. febr. 8. számában közölt cikke, mely azt fejtegeti, hogy Európán nem lehet segiteni másként, csupán a békék komoly *reviziója* által, ami az angol felfogás szerint *világkonferencia* útján történnék meg.

Ez az első, úgyszólván félhivatalos nyilatkozat, mely nem mond kevesebbet, mint hogy Európát meg kell menteni a békék pusztitásaitól.

Nagy haladás, midőn a londoni kormány sugalmazza, hogy *a békék reviziója elkerülhetetlen*.

Rákosi Jenő veterán publicistánk midőn ezt méltatja, hozzá teszi, hogy a *revizió* nem lehet egyéb, mint lehetős *restitutió in intergrum*. A természetes államalakulatokat helyre kell állitani. Az idők alkotásait nem szabad önkényes kombinátiókkal helyettesiteni. A történeti alapoknak kell zsinórmértékül szolgálniok.*

Ha a revizió (mit ebben a formában némely diplomaták lehetetlennek tartanak) úgy történnék meg: ez a régi Magyarország feltámadását jelentené.

5. Az angol kritikák között meg kell emlékeznünk azokról a felszólalásokról, melyek az angol parlamentben mellettünk elhangzottak.

* Rákosi Jenő. „Revizió vagy Restitutió“ a Pesti Hirlap 1925. február 10. számában.

Elliot kapitány 1920. március 5. az angol alsóházban a magyar kérdésről szólva kijelentette, hogy Magyarországnak e szerződés szerint határai teljesen lehetetlenek. Soha ilyen határokat nem láttunk a világon stb.

Lord Newton az angol felsőházban 1920. március 30. azt mondta, hogy Magyarország a háboru előtt virágzó ország volt. Európában a legtökéletesebb földrajzi és gazdasági egység: és ezt most szét akarják bontani. Elszakitandó népeit arra itélik, hogy magasabb műveltségüket alacsonyabbért cseréljék fel. A legroszszabb az, hogy három és félmillió szinmagyart és másfél millió németül beszélő magyart szándékoznak mint megannyi állatot egyik államból a másikba áthajtani, anélkül, hogy megkérdeznék véleményüket. Népszavazást kiván.

Viscount Bryce ugyanakkor a magyarok és székelyek érdekében melegen felszólalván, az egyetlen helyes módnak a népszavazást ajánlotta. „A magyar rendkivül fenkölt gondolkozásu nép. Erős érzéke van a nemzeti hazafiasság iránt és nem fog belenyugodni, amit igazságtalannak tart."

Hasonlókép nyilatkoztak lord Montagu of Beaulieu, lord Sydenham.

Bryce ismételve felszólalt később is Magyarország érdekében.

Viscount James *Bryce* történetiró volt oxfordi egyetem tanár, több izben minister, 1907—14-ig washingtoni angol nagykövet, a trianoni béke ratifikálásakor az angol lordok házában meleg rokonszenvvel szólott Magyarországról, élesen elitélte a ránk diktált erőszakos békefoltételeket és tiltakozott az igazságtalanságok ellen.

Magyarország — úgymond — Európa legrégibb királyságainak egyike, melyben rendkivül szabadságszerető nép él. Magyarország nevezetes szerepet játszott a világtörténelemben, sok századon keresztül küzdött a szabadságért a Habsburgok ellen és mindig meleg rokonszenvvel viseltetett Anglia iránt.... Bebizonyitható, hogy ministerelnök Tisza István gróf a háboru kitörését megelőző tárgyalásokban arra törekedett, hogy meggátolja a háborut...

A béke eredményeiről ezeket mondja:

Kelet-Európában és a Balkánon oly különféle nyelvü és faju lakósság él vegyesen, hogy lehetetlen minden egyes községet saját fajtáju kormány alá rendelni. De a párisi békekötések túllőttek a célon.

A nemzetiségi önrendelkezés elvét egyszerűen az ablakon dobták ki oly esetekben, midőn az lett volna a helyes, hogy alkalmazzák. Vegyük pl. a székelyek esetét. Ezek Erdély határszélein laknak a moldvai határ és Marosvásárhely között. Miért ne lehetett volna a magyar határt úgy megvonni, hogy Erdély magyar részeit és a Székelyföldet magába foglalta volna. És ha ez nehéz lett volna, miért nem oldották meg a kérdést *korridor* útján, mely a székelyeket északi Erdély magyar lakósságával kötné össze. Vagy miért nem biztositottak neki *autonomiát,* ahelyett, hogy ezt a tiszta magyar népet az idegen és nem óhajtott román uralom

alá rendelték, amely már is megmutatta, hogy mire használják fel a szerencsétlenül nekik adott hatalmat?!

Megbocsáthatatlan, hogy tiszta magyar városokat, mint *Kolozsvár, Nagyvárad, Arad* Romániának adták azon ürügy alatt, hogy vidéke jelentős mértékben oláh lakosságu.

Mert ez azt jelenti, hogy ezeknek a városoknak, honnan a felvilágositás kiáradt a vidékre, honnan a falvak lakóssága a magasabb civilizátiót, a kultúrát kapta, értelmes, művelt, kereskedői szellemű lakósságát kiszolgáltatták és feláldozták az alacsonyabb rendű, műveletlen néptömegeknek s az egész ország kárt szenved amiatt, hogy a magasabb magyar kultura háttérbe szorult.

Pozsonyt a cseheknek adták, hogy dunai kikötőjük legyen. De nem volt szükséges e célból túlnyomóan magyar lakósságu területeket oda adni a cseheknek. Pozsony és Kolozsvár jeles egyetemeit elvették a magyaroktól. Elvették tőlük összes erdőiket, a nagy magyar Alföldet félkörben körülfogó hegyvidéket.

Azt mondják, hogy gondoskodtak a kisebbségek védelméről. Már is kitünt, hogyan védelmezik a kisebbségeket, úgy, hogy az oláhok tüzzel-vassal irtják a magyar nyelvet és terjesztik helyébe a románt. Mióta az oláhok bevonultak az országba, napirenden vannak a zaklató vallási és faji üldözések.

Amit a nagyhatalmak ma mivelnek, nem egyéb, minthogy régi bajokat új bajok teremtésével próbálnak gyógyitani, a Wilson 14 pontja teljesen figyelmenkivül hagyásával.

Reméljük, hogy Magyarország ismét ujjá születik. *Én nem féltem Magyarország jövőjét, mert ami egy országot naggyá tehet: az néplélek; és a magyarnép lelke nem törött meg!**

II. Francia védekezés.

Ezekkel a vádiratokkal szemben a franciák védekezni próbáltak. *Tardieu André: La paix* a. m. (Páris 1921) Clemenceau előszavával a béke művét és annak főmesterét magasztaló szavakkal dicsőiti. Megrója Keynest, amiért „párisi mérges mozsár-"nak mondja a béketárgyalást, a szövetségesek (értsd ugymond Franciaország) *visszaélésének* a békét s hogy a franciák "szemtelenül túlozták az elpusztitott vidékek kárvallását stb." Ő is fenntartja amit Bernhardi mondott, hogy a béke nem lehet egyéb, mint a háború folytatása a teljes végrehajtásig. Ez a béke szerinte igazságos és becsületes: „une paix de justice et de probite."

Keynes a *belgiumi betöréshez* hasonlónak mondja, hogy Németországtól eredetileg 350 milliárd kárpótlást kivántak, holott ez csak 30 %-a a háboru ezer milliárd költségének. Az ilyen „betörési merénylet" nem visszaélés és nem kegyetlen.

Ausztria-Magyarország eltörlése kikerülhetetlen és üdvös

* Lord Bryce halála hirére a magyar nemzetgyülésen 1922. jan. 25. e sorok irója parentálta el nemzetünk nemes barátját, mire gr. Bánffy M. külügyminiszter replikázott a kormány nevében és Botlik J. elnök a n. gy. nevében. Ld. bővebben a Naplóban.

volt, a nép óhajtása volt, hogy a német-magyar szindikatus megszünjön felettük. Az elnyomatás, melyet a német-magyar kisebbség gyakorolt a nemzetiségek felett, már leromboltatott a békekötés előtt. a béke csak megerősitette, amit a háború termett s a pángermanizmusnak gátat emelt, Németország kapujához őrségül állitván az új fiatal államokat.

Csehszlovákia visszanyerte az ő *történelmi határait?* Pozsony birtokát és a többit! Jugoszlávia megkapta a maga biztonságára szükséges határokat Magyarország és Bulgária ellen.

Minket közelebbről érdeklő rész, hogy Románia 1916-ban azért állott az antanthoz, mert Erdély *rónáin* keresztül hatottak át a Kárpátokon az erőszakkal *megmagyarositott* románok keservei. (Alapos földrajzi és népismeret!) Tehát az elnyomottak felszabaditása volt itt is a cél. Az oláhok az 1916-iki szerződés alapján (melyet az amerikaik sohasem ismertek el és a jogászok érvénytelennek tartottak a bukaresti béke következtében) megkapták Erdélyt és azonkivül nyugatfelé azt a vasutvonalat, melyet gazdasági életükre nézve feltétlenül szükségesnek tartottak.

1919-ben Franciaország nyujtott segitséget Ausztriának, hogy Magyarországgal szemben kiigazitsák határát és biztositsák neki a szükséges mezőgazdasági területet. Viszont gátat vetett a Németországgal való egyesülése elé. Nála ezek mind érdeke a békének.

A béke ellen felhozzák az angolszászok és németek, hogy visszaélő, türhetetlen és igazságtalan, hogy diktált béke, nem alkalmazták a népszavazást. A lehetőség határáig alkalmazták, de bizonyos esetekben (t. i. nálunk!) a népszavazás alkalmazása hypokrizis lett volna az adott szó megszegésére. Választani kellett, hogy arról mondjanak-e le, vagy Csehország visszaállitásáról. (Ez nyilt beismerése, hogy a tótok, ruthének nem szavazták volna meg a Csehországhoz való csatolást!)

Ezzel szemben a nemzeti kisebbségeknek jogait annyira biztositották, hogy az érdekelt kormányok igazi merényletnek itélték az ő államjogaik ellen.

Sokan megvetéssel beszélnek Csehországról, Jugoszláviáról, Nagyromániáról, hogy alkalmatlan szövetségesek, akiket karjainkon kell hordozni. De ezt akkor nem mondották, mikor együttharcolni hivták őket. Tehát most sem lehet mondani.

Azt is mondják, hogy balkanizálták Európát. Ezek csak szavak. Az ilyen háború után nem lehet visszarendelni őket régi uraik alá. Azt is mondják, hogy mindez a gyülölet háborúját idézi fel Franciaország ellen, hogy ez a béke rombolás épités nélkül s anélkül, hogy felérne azzal, amit leromboltunk. Mindezt a jövő fogja megmutatni.

Tardieu egyike volt a békekötés legfőbb munkásainak, a legfontosabb bizottságok tagja, Clemenceau miniszterelnök bizalmasa, később miniszter. A békéről irt munkája azért, mint a francia akkori hivatalos tényezők véleményének tolmácsolója, nagyon tanulságos reánk nézve.

A francia gyönge védekezés nem hallgattatta el a kritikákat, sőt fokozta azok erejét.

Németországban a háborús emlékiratok egymást követték államférfiak, hadvezérek részéről, akik megcáfolni igyekeztek a franciák rágalmait s a háboruért való felelősségnek még a békekötés okmányában is követelt elismerését.

Egész történetiró gárda keletkezett, amely szédszedte a franciák éveit, megcáfolta ráfogásaikat. Hivatalosan is kiadták a diplomáciai okiratokat (fehérkönyv), a Belgiumban kézrekerült hivatalos jelentéseket. Az orosz szovjet is kiadta a cári kormány háborút előkészitő titkos okmányait (feketekönyv). A franciák ezekre az ő külügyi irataiknak csak kiválogatott részével válaszoltak (sárgakönyv).

Mind többen kezdték a szövetségesek közt a pálfordulót csinálni. Wilson művét az Unio szenátusa nem ratifikálta, Németországgal külön békét kötött. Clemenceaut a francia paralment megbuktatta. Llyod George miniszterelnöksége is megszünvén, a leleplezők közé állott. Az angol parlamentben többen nyiltan kijelentették, hogy a békeszerződések a civilizációt hátravetették, midőn kulturnépeket (mint a magyar) félmüvelt balkáni népeknek (mint az oláh) alárendelték és ez által Kelet-Európát balkanizálták. *

III. Olasz támadások.

A békeszerző olasz miniszterek elnöke *Sonnino* utóda *Nitti* aki a sanremoi konferencián elnökölt, nagy feltünést keltett művének már cimében hirdette, hogy *„Non e pace in Europa“*. Meleg rokonszenvvel szól ebben Magyarországról is.

Nitti Francesco első könyvében *„Nincs béke Európában“* (Bp. 1922.) egyebek között azt mondja: „Európát nem annyira a háború, mint inkább a békeszerződések sodorták veszedelembe“. Clemenceau kijelentette, hogy a békeszerződés is egyik módja a háború folytatásának. Igazat mondott, mert a háború jobban folyik, mint valaha. (24.) A magyart kisebb műveltségü néphez csatolták. Magyarországtól magyarokat szakitottak el, hogy olyan országokhoz csatolják őket, melyeknek lakóssága alantasabb kulturáju. Az antant imperalizmust megadó kis államokban futó homokra épitette fel Európát. A békeszerződéseket nem lehet megvalósitani. A békekonferencia három ember között folyó párbeszéd volt; ez a három: Wilson, Clemenceau és Llyod George. A baj az, hogy a megkötött békeszerződéseket nem lehet végrehajtani, vagy ha teljesitik, gyorsan elpusztul Európa.

Magyarország szenvedte a legsulyosabb területi és gazdasági megszállást. Ez a szegény Magyarország, amely egykor a cinliszá-

* Magyarország igazsága az angol parlamentben. Vita a magyar békeszerződésről Bpest, 1920. *Petry* Pál: Angol lordok és a magyar béke Bpest, 1921. *Szádeczky* Lajos: *Bryce* lord elparentálása a magyar nemzetgyülés 1922 jan. 25. ülésén, a trianoni béke ratifikálásakor a magyar nemzetről szóló dicsőitő szavai idézésével a Ngi. Naplóban.

tist és a kereszténységet megmentette, kegyetlen bánásmódban részesült érdemtelenül. Elvették területének $^2/_3$-át, s azokon lakó három millió fajmagyart. Pedig Magyarország vesztett aránylag legtöbbet a háborúban is, 500 ezernél több halottat.

Azon a nemzetgyülési ülésen, melyen elfogadták a trianoni békét, a képviselők mind gyászba voltak öltözve és elénekelték a magyar himnuszt.

Egy nép amely olyan szellemi fokon van, mint a magyar, elfogadhatja jelenlegi statusquoját ideiglenes szükségül, de remélhetjük-e, hogy nem fog igyekezni mindent visszaszerezni, amit igazságtalanul elvesztett. Legfőbb sérelmük, hogy szép fajuknak nem irgalmazva, szétosztotta oláhok, jugoszlávok, és csehszlovákok között. A legyőzött országok magukkal rántják romlásba a győzteseket is. Égbekiáltó a románok gonoszságai a magyarokkal szemben.

A béke szelleme másként nem térhet vissza, csak akkor, ha a szerződéseket felülvizsgálják. Amerikában és Európában türvén egy Franciaországtól eredő intrantigens mozgalmat, *mindenkinek az a megyőződése, hogy szükség van a békeszerződés revidiálására.*

A német és magyar belsőterületek borzalmas elszakadása után, amit lelkiismeretfurdalás és értelem nélkül vittek véghez, *egyetlen becsületes ország sem garantálhatja újonnan alakitott államok területi sértetlenségét.*

Nitti második könyve: *„Európa hanyatlása és az ujjáépités útjai* „(Bp. 1923.) megállapitja“, hogy a megcsonkitott és elgyötört Magyarország kegyetlen kinokat szenved“. Az erőszaknak ez az őrülete, amit Franciaország gyakorol a németek felett, nem tarthat soká.

Magyarország határait teljesen önkényesen állapitották meg és területét ötletszerüen osztották szét. A háboru következtében területének 71·6%-át, népességének 63·6%-át vesztette el. Az átcsatolás egészen önkényesen történt, hogy megfeleljenek a tisztára mesterséges agitációk kivánságainak.

Magyarország, mely külső formák szerint látszólag csendesen él, lelke mélyén a gyülöletet rejtegeti és át van hatva a szabadság vágyától.

Ha a nemzetiségi elvet tiszteletben tartották volna, Magyarország jóval kevesebbet vesztett volna területéből. Ezenkivül elvesztette bányászatának $^2/_3$-át, vasuthálózatának $^3/_4$-ét, legjobb gyárainak nagy tömegét, s állatállományának igen jelentős részét. Magyarországnak egymásután 4 szörnyü csapást kellett elviselnie: a háborút, a békeszerződést, a bolsevista forradalmat és az oláh megszállás, melyek között a legutolsó volt s talán a legborzalmasabb. Az oláh csapatok minden elvihetőt elvittek a magyaroktól.

Az összes legyőzött országok között Magyarországnál leghatalmasabb a nemzeti érzés. Bizonyos, hogy a büszke és kitartó magyar nemzet még talpra fog állani és senki sem hiszi, hogy Magyarország sokáig türi a trianoni-szerződés kemény rendelke-

zéseit. *A magyar biboros hercegprimástól kezdve az utolsó parasztig senkisem nyugodott bele mai sorsába.* Magyarország ezer éven át nagyon sokszor megmentette Európát és a kereszténységet az ázsiai betörésektől, ma is Európa legfontosabb bástyája a bolsevizmus ellen.

A megnyomoritott Magyarországnak három milliárd aranymárkát kellene jóvátétel fejében fizetni . . .

A jóvátételi bizottság valamint a határmegállapitó és katonai bizottságok kiadása Magyarország rovására akkora, hogy amikor olvassuk, megalázást és borzalmat érzünk.

Nitti második könyvének nagyrészében a franciák viselkedését jellemzi a németekkel szemben és itéli el keményen. Legelőbb is összehasonlitja az 1815-iki párisi békét a 1919-iki versaillesi szerződéssel s amazt, mely Napoleon leveretése után visszaállitotta a legitimitást, Európának a francia forradalom előtti rendjét, magasan felette állónak véli az 1919-iki felett, mely a háború céljául hirdetett népszabadsági és függetlenségi elvek helyett a bosszú politikáját, az elnyomatást, a Wilson által hangoztatott győzelemnélküli béke, a jog uralma, a fegyverkezés korlátozása, a népszövetség stb. helyett mindennek az ellenkezőjét létesitette. Európa egy század multán a haladás helyett mélyre sülyedt. A győztesek eljárását a legyőzöttek tönkretételének vágya vezette.

A bécsi kongreszus 1814—15-ben magasan felette állott a párisinak méltányosság tekintetében. A franciákat dacára annak, hogy Napoleon felforgatta egész Európát, megsértett minden dinasztikus és nemzeti érdeket, nemcsak hogy nem zárták ki a kongresszus tárgyalásairól, hanem egyik legügyesebb diplomatája Talleyrand nagy befolyást gyakorolt a tárgyalásokra. Alkotása ugy tünik fel a párisi felett, mint egy fejlettebb kulturának és nemesebb történeti kornak alkotása, mely (Sorel francia történetiró szerint) a béke és művelődés igen hosszu és felette termékeny korszakával áldotta meg Európát. A szövetségesek akkor nem is gondoltak arra, hogy Franciorszá terület megcsonkitsák, nem korlátozták a fegyverkezésben s nem kötelezték semmiféle lemondásra.

Az 1870-iki német győzelem után is a franciák mindössze öt milliárd hadisarcot fizettek s csak rövid ideig tartó megszállást szenvedtek.

Ezekkel szemben az 1919—20-iki szerződések közös jellemvonása a gyűlölet szelleme, hogy lehetetlen föltételekkel megsemmisitsék a legyőzött népeket. A németeket meg sem halgatták, a magyarokat később, pro forma. A legyőzötteknek elvették évszázados, sőt évezredes területeit, még ha ezek tisztán német vagy *magyar* területek voltak is. Elvették a németek összes gyarmatait. A Saar területeket, mely teljesen német, 800 000 lakóssal, Franciaországhoz csatolták, örök tulajdonul lefoglalván az ottani szénmedencét. A lakósság 15 év múlva népszavazással fog dönteni, hogy hová akar tartozni. Ha visszatér Németországhoz, a föld feletti rész német lesz, a földalatti (a bányák) francia. A Visztula-

menti lengyel korridorral Danzig városához ketté vágták kelet Poroszországot, s három millió németet kebeleztek Lengyelországba népszavazás nélkül. Megfosztották Németországot minden gyarmatától, hadiflottáját átadatták a győzteseknek. A Rajna balpartját a békeszerződés végrehajtása zálogául megszállották 15 évre. Minthogy a kártéritési kötelezettségek teljesithetetlenek, a megszállás, az öt évenkénti fokozatos kiürités heyett eltarthat örök időkig. A megszállás költsége, amit a németeknek kell fizetni, felülhaladja már eddig (1922) azt az összeget, amit a franciák 1871-ben hadisarcul fizettek. Ami elsőizben történt a világon, ázsiai és afrikai szines csapatokkal szállották meg a földkerekség legműveltebb városait s ami a legfelháboritóbb, a legyőzötteket azzal is megbecstelenitették, hogy a katonai hatóság intézkedésére nőket kell a vadak rendelkezésére bocsátani. Soha olvasmány olyan undort nem kelthet, mint a németek panaszai a rajna-vidéki megszálló csapatok ellen; meggyilkolt nőkről, meggyalázott leányokról szólnak, mindezt betetőzi, hogy német nőket kell e vadnépnek szállitani. A német asszonyok jajveszékelése kegyetlen vád azok ellen a keresztyén népek ellen, akik tele kürtölték a világot a civilisátió, jog, igazság, népszabadság, egyenlőség jelszavaival, igéretével. De a német nők jajkiáltása belevész az érzéketlenség sivatagába. Ezt a kort valaha a leggyalázatosabbnak fogják itélni Európa történetében!

A versaillesi és a többi békeszerződés nem egyéb, mint a háboru tovább folytatása. Európa néhány év alatt rohamosan elbalkánosodott s napról-napra hanyatlik. Ez a béke több embert öl meg, mint a háboru.

Nitti harmadik könyve: *Európa tragédiája és Amerika*, azt fejtegeti főként, hogy Amerika, mely Wilson szereplése következtében erkölcsi felelősséggel tartozik a rossz békék miatt, nem vonulhat félre a jóvátétel munkájából, sőt tőle függ nagy részben a gazdasági megbomlott világrend helyreállitása s ennek egyik főfeltéle, hogy törölje a háborús kölcsönöket. Hogy erre Amerika nem hajlandó, megmutatta a nemrég tartott párisi konferencia eredménye.

Nevezetesebb megállapitásai a következők:

Midőn ő (1919. juliusában az olasz kormány vezetését átvette s 1921. elejéig vitte) első ténykedésül a versaillesi béke aláirása volt esedékes. Ismerte alapjában ezt az *átkost* szerződést és Európa romlásának tekintette. Előkészitésében nem vett részt és azért nem volt felelős. Kérte ezért elődjét Sonninot és munkatársait, hogy ők irják alá. Ennek ellenére a véletlen sors úgy hozta magával, hogy neki kellett a megerősitését aláirni annak a szerződésnek, melyet ő győzők és legyőzöttek részére *kárhozatosnak* tartott s mely *az erőszak, a hazugság és a rablás szellemében* származott.

Megbánta, mint ahogy a franciákon és vazallusain kivül mindenki megbánta és szégyenli, hogy aláirta. Ez a szerződés a legnagyobb bünténye az ujabbkori népeknek, legnagyobb csalása

a történelemnek. A jóvátételi bizottság becstelen eszköze az erőszaknak, s a Népszövetség nem egyéb mint a békeszerződés, azaz a büntény védelmezője. Az amerikai senatus külügyi bizottsága is megállapitotta, hogy a Népszövetség, nem a népek, hanem a győztesek szövetsége, mely nem elháritani, hanem előidézni fogja az új háborút. Több ember van már is fegyverben mint a háboru előtt.

Amerika beavatkozása döntötte el a háboru sorsát, tehát Európa jelenlegi helyzetéért ő a felelős, ez alól nem vonhatja ki magát. Nem nézheti borzadály és megbotránkozás nélkül a rajnai tartományt és a Ruhrt megszálló hadsereg gyilkolásait és erőszaktételeit, melyek becstelenebbek, mint a belga semlegesség megsértése volt.

Nem Németország egyedül felelős a háboruért, hanem nagyobbrészt Oroszország és Franciaország, a Poincaré és társai politikája. Lloyd George kimondta, hogy a háboru bűnében mindenki részes. A mostani erőszak és halálos politikáért majdnem egyedül Poincaré a felelős, aki a jóvátételi bizottsággal takarózik. Ezt a fantasztikus bizottságot azért találták ki, hogy köpenyegül szolgáljon minden erőszaktételre. Ez a bizottság, a tudatlanság és cynismus megtestesülése, mely butákból áll, emberek vezetik és hajlandó eszközül szolgálni minden gonoszságra. Ezt a történelem úgy fogja megörökiteni, mint a hülyék társaságát, akik nagy fizetést húznak azért, hogy bűnös plutokraták pénzsóvár terveinek szemérmetlenül szolgáljanak.

Poincaréé a legnagyobb felelősség a háboru kitöréséért és egyedül felelős a rombolás békéjéért. A francia propaganda a háboru alatt a jogot és szabadságot hirdette és az angol és amerikai kormányok háta mögött olyan titkos szerződéseket kötött, melyek inkább banditák megállapodásához, mintsem civilizált népek szerződéséhez hasonlitott. Franciaország nagy hadikészülete szárazon, vizen és levegőben nem a fegyvertelen Németország ellen, hanem azon nép (az angol) ellen irányul, melynek megmentését köszöni. A német veszély ürügye alatt, űzi vazallusait tulzott fegyverkezésre és kötött velük titkos katonai szerződéseket. Főcélja minden készülődésnek Franciaország hegemóniája megalkotása, Németország szétrombolása, a kőszén és vas megszerzése által és Anglia minden béketörekvésének meggátlása.

A békeszerződés oly komplikált, annyi függeléke van, hogy minden gonoszságra lehet benne fogantyút találni. Az államférfiak és kormányfők nem tudták mit irnak alá. Clemenceau gonosz mondása, hogy Németországban 20 millió fölösleges ember él, t. i. annyival több mint Franciországban, utasitásul szolgál a németség irtására és pusztitására.

Minket közelebbről érdeklő részek a következők:

A történelem fogja eldönteni, hogy Ausztria-Magyarország megsemmisitése, (mely 11 nemzetiséget foglalt magába) s helyette négy vagy öt kisebb Ausztria teremtése, melyek az ő túlfeszitett

nationalismusukban sokkal hetykébbek és alattomosabbak. Európa és főkép Itália békéjére szerencse volt-e?!

Most legalább ezen új államok nagyobbrésze nem egyebek, mint a francia romboló politikának engedelmes és vak eszközei, melyek pénzügyi nyomoruk dacára nagy hadseregekkel büszkélkednek és gyakran, nevetséges és perverz nagyzási hóborttal eltelve, veszélyes rablási vágyat nyilvánitanak.

Csehszlovákiában van 6,300.000 cseh, 3,400.000 német, 1,800.000 szlovák, 1,000.000 magyar, 450 000 rutén és 180.000 lengyel. Milyen vegyüléke a faji szokás, kultura és nemzeti kisebbségeknek. S minthogy a csehek kisebbségben vannak, nagy hadsereget kénytelenek védelmükre tartani, mely miatt el fognak vérezni. Hasonló helyzetben van Ruménia (!) és Jugoszlávia. *Ruménia* nem tudja fizetni hitelezőit, de azért nagy sereget tart, melynek egyedüli célja a magyarok lekötése. Végzetes ennek a helyzete főként azért, mert nagy darab orosz és magyar földet tulajdonitott el. *Egy nemzet sem mérkőzhet Európában nemzeti érzület tekintetében a magyarokkal.* Emlékszem, hogy midőn a rumén hadak Magyarországot megszállva tartották és a legvadabb erőszakot űzték, mi a párisi és londoni konferenciákon mindnyájan arra törekedtünk, hogy *ez a gyalázat véget érjen és azt egyhangulag elitéltük.*

De Ruménia tovább haladt ezen az uton és ma is naponként követi el a legnagyobb erőszaktételeket főként a magyarok ellen. Az uj területek biztositása végett kénytelen 165.000 főnyi hadsereget tartani, jóllehet hitelt már sehol sem talál. *Magyarország soha sem fog lemondani elveszett területeiről.* És milyen ellenállást tud majd kifejteni Ruménia az ujonnan szervezett Oroszországgal szemben. És igy, mint a militarizmus, a belviszály és a züllött pénzügyek áldozata halad *kikerülhetetlen feloszlása* utján előre.

A legképtelenebb ország *Csehszlovákia*, egy második, de kisebb és komplikáltabb Ausztria-Magyarország, a mely egyeduralmi központositása által a különböző népeket egy recept szerint akarja kormányozni. De mig a régi Ausztria a nemzetiségeknek mindenféle önkormányzatot engedett, addig a csehek nemcsak uralkodni akarnak, hanem a többieket el akarják csehesiteni, dacára hogy kisebbségben vannak. Központja a francia propagandának. A cseh katonai programm szoros kapcsolatban van a franciával. Vakon bizik jövőjében és tulcsapongó politikai és terjeszkedési tervei vannak. Pedig hadseregének nemzetiségi összetétele miatt a régi osztrák hadsereg minden gyengéje megvan. Tisztikara 40 %-a németekből áll. a szlovák és magyar származásu tisztek és katonaság nem kevésbé ellenséges érzületü.

Ilyen bizonytalan és ingatag alapokra támaszkodik a francia politika. Európa ha nem szabadul fel alóla, Középeurópa összeomlása s olyan háboruk és forradalmak következnek, melynek rettenetes képét semmiféle fantázia el nem képzelheti.

Amerika erkölcsi kötelessége morálisan közbelépni. *A békeszerződések reviziója nélkül Európában nem lesz béke*, hanem

áldozata lesz a forradalmaknak és egymást felváltó katonai és proletár diktaturáknak.

* * *

10. Az olasz történetiró, publicista *Ferrers* Guglielmo: *A béke tragédiája Versaillestől Ruhrig* (Jena 1923.) cz. kötetbe foglalva össze (1919—23 irt) tanulmányait, melyeknek végkövetkeztetése az, hogy az egész békemü össze fog omlani a gondatlan épitők feje fölött, mint egy bolond magas torony. A világ a fejetetejére állt; hat év alatt elpazarolták azt a gazdagságot őrült hadi költekezésben, amit ötven év alatt összegyüjtöttek. A legyőzöttek gazdaságilag meghaltak, a győztesek haldokolnak. Ez nem más, mint a világ öngyilkossága.

Minket közelebbről érdeklő részei a következők: Csonka-Magyarország térképét megtekintve elszörnyüködünk azon, hogy vannak emberek, akik azt hiszik, hogy a gondviselés őket azért küldte a földre, hogy államokat büntetésből megszüntessenek és ujakat teremtsenek. Magyarország ezeréves állam, történelmi és földrajzi egység, évszázadok által összeforrasztva s belső vonzó erők által összetartva, amit sem fegyver, sem toll máról holnapra fel nem bonthat. Midőn fél Európa felbomlásban van, bölcs dolog-e ama kevés államok egyikét, melynek ereje van magát belső összefüggésénél fogva fentartani, erőszakkal szétbontani. A békekongresszus, mint Nero az Eifeltoronyról gyönyörködni akart a világ égésében.

Magyarország ki van merülve, fejetlen. De ha néhány év mulva erőhöz jut, fejedelme lesz és alkalom kinálkozik . . . ? A földrajz nem akar a győzelem szolgája lenni.

Az 1919-ben alkotott uj rendet csak a győzők ismerik el s az csak a szuronyokon épült s csak azért áll fenn, mert Magyar-, Német- és Oroszország pillanatnyilag megkötözött kézzel áll. Magyarország tehetetlen, szétdarabolt, fejnélkül való. Tehetetlen Német és Oroszország is. De ezek nem fognak örökké láncra kötve feküdni. Kelet-Európa jövője teljesen bizonytalan. A diktált béke papirrongy. Semmi kötelezettség nem érvényes, hogyha a hozzájárulás erőszakosan kényszeritetett ki. A németek most ismétlik, a mit a franciák mondtak 1870-ben a frankfurti békére, hogy tűrik, de el nem ismerik. A mostani gyöngék fogják az erőseket legyőzni.

A fejetlen béke fenn nem állhat. A legyőzőtekkel tárgyalva kellett volna a békét megkötni, mint a bécsi kongresszus tette. Népszavazást kellett volna elrendelni, amit Magyarország kivánt, de nem álltak szóba vele. Akik a háboruban hősök voltak, a békében a nemzetiségi eszme üvöltő derviseivé lettek. A szabadság eszméiért vivott harcból, háboru lett a földért, kőszénért, vasért és petróleumért. A keresztyénség, a humanizmus lábbal tiportatott. Ez a rendszer is ugy jár, hogy saját terhe alatt összeomlik: mole ruit sua!

IV. Lengyel rokonszenv.

Lengyel iróktól is több éles kritika jelent meg a trianon békéről, melyek elitélik azt és követelik a régi magyar-lengye határ, a kárpátok vonalának visszaállitását.

11. *A cseh-orosz folyosó veszedelme és a magyar-lengyel határ szükségessége.* (Nehezpieczénstwo korytarza Czesko-Rosyjskiego, Warszawa 1920), mely a lengyel lapokból összeállitva 38 cikket közöl, melyek a cseh-orosz korridor veszedelmes és ezzel szemben a magyar-lengyel határ visszaállitásának szükséges voltát tárgyalják. Életföltételül tartják ezt Lengyelországra nézve, mely nélkül elnyeli a pánszláv áradat. Két nagyon érdekes mappát is közöl, melyek egyike mutatja hogyan öleli körül most a *fehér* Lengyelországot a cseh-orosz *vörös* áradat s a másik, hogy Felsőmagyarország fölszabaditásával hogy folyik majd ismét össze a lengyel és magyar fehér földrajzi kapcsolat.

12. *Zdziechowski* Marián a vilnai egyetem volt rectora s az ottani magyar-lengyel barátok egyesületének elnöke. *Magyarország tragédiája és a lengyel politika.* (La tragédie de la Hongrie et la politique Polonaise) c a. 1920-ban lengyel és francia nyelven lelkes védiratot irt Magyarország mellett. Elmondja egyebek közt, hogy „a magyar hősiesség mentette meg Európát a bolsevizmustól, megoltalmazván azt ezáltal a legrettenetesebb inváziótól, aminőt nem látott a mongol tatárjárás óta“.

S mivel hálálta meg ezt Európa? — kérdezi -- s elmondja feleletül a trianoni békekötés lelketlen határozatait. De bizik a magyar bátor és lelkes hazafiságában, Lengyelország egyetlen igaz szövetségesében. A gazdasági kapcsolatot vissza kell állitani, főként a lengyel-magyar régi közös határt, a tótoknak, ruténeknek vágya kell hogy teljesedjék, hogy autónomiát nyerjenek és visszatérjenek Szent-István koronája alá.

13. *A. Dorien: A lengyel-magyar közös határ* c. a. (La question d'une frontière commune entre la Pologne et la Hongrie, Warsowie 1921) szintén lengyel és francia nyelven még élesebben hangsulyozza azokat az életbevágó fontos érdekeket, melyeket a közös határ visszaállitása valósithat meg. Főként a bolsevizmus elleni közös védekezés szükségét fejtegeti. A cseh ennek nem tud s nem is akar ellenállani, Románia sem képes belső rendetlensége miatt. A magyar már megmutatta ellenálló képességét és akaratát 1919-ben, ugy a lengyel is, mikor visszaverte az orosz bolsevisták támadásait 1920-ban. A közös lengyel-magyar határ Európának is védgátul szolgálna a keleti pestis e legujabb lelki ragálya ellen. Mindezekről bővebben szóltam a magyar nemzetgyűlésen 1921 julius 22. ülésén. (Ld. Napló u. ott.)

A lengyel lapok azóta is lelkesen propagálják Magyarország visszaállitásának s a békereviziójának eszméjét.

V. Francia béke-hangok.

A békekötés ellen intézet kritikákra a franciák lelkiismerete is felébredt és többen felszólaltak a lehetetlen békék és azok következményei ellen.

14. *S. Jean-Desthieux: Nincs béke* kettős kötetében (*La paix n'est pas faite. I. La leçon de Pyrrhus. II. La petite Entente.* Paris 1922.) 3—4 rosszakaratu, nagyravágyó és lelkiismeretlen ember művének mondja a békeszerződést, aminek következménye Európa elzüllése lett. Ezeréves országok, Ausztria és Magyarország romjain épült fel a *kis antant,* mely minden hibát örökölt a régi előnyök nélkül. Ennek az új hármas szövetségnek főcélja fentartani a trianoni békét és védekezni Magyarország ellen.

Csehszlovákia nem egységes ország, hanem különböző népek erőszakos egyesitése, melynek 14 ezer lakosában csak hat ezer az igazi cseh. A többiek úgy tekintik a csehet, mint elnyomót és Franciaországot teszik felelőssé rabszolgaságáért. A tótok önkormányzatot kivántak, de nem teljesitették és ez ellen protestálnak. A csehek ehelyett kizsákmányolták és elszegényesitették a tótokat s elnyomják nyelvöket, vallásukat, pedig ők külön nemzet, saját irodalmuk és történetük van. Ez a nép ezer évig élt Magyarországon, magyar járom alatt, anélkül, hogy elmagyarositották volna őket. Most erőszakosan folyik az elcsehesités iskolákban, hivatalokban mindenütt. A tótok követelik önkormányzatukat, a népszavazást. Vannak, akik nyiltan megvallják, hogy *szivesebben visszatérnének a magyar fenhatóság alá* (amelytől elszakadásukat már megbánták) *mintsem, hogy tovább is cseh járom alatt éljenek.*

A rutén kérdés még különösebb. Ezek nem kivántak Csehországhoz csatlakozni, hanem a nagy többség tiltakozott ez ellen és világosan kifejezték, hogy nem Prágához, hanem Budapesthez akarnak tartozni, onnan várják nemzeti érdekeik kielégitését. Az egyetlen rutén politikai párt világosan kifejezte, hogy Magyarországhoz akar tartozni. A rutének azt mondják, hogy tiz század óta élünk együtt a magyarokkal s ennek dacára megtartottuk nyelvünket, vallásunkat, tiz év a cseh rabságból elég lesz, hogy azt eltörölje s mi azt nem akarjuk.

A 3½ millió tót és 800.000 rutén mellett, 3 millió német s egy millió magyar él Csehszlovákiában.

Csehszlovákia nem egységes állam, hanem egy új Ausztria-Magyarország. Az első szélvihar ledönti az ilyen gyökértelen fát. Csehszlovákia nem állhat fenn sokáig, nem életképes.

Ilyen Jugoszlávia és Nagyrománia is. Ez utóbbi a magyar gyűlölet és félelem miatt csatlakozott a kis antanthoz, pedig ennek a létérdeke volna, hogy a pánszlavizmus ellen Magyarországhoz csatlakozzék. De tudják, hogy Magyarország nem fogja hagyni Erdélyt és igy minden közeledést elháritanak.

Magyarország a trianoni béke óta igyekezett figyelmet ébreszteni maga iránt és fentartani a benső rendet és békét. Dacára ennek a cseh és oláh sajtó mindig úgy tüntette fel, mint a zsarnokság

és kétszinüség kormányát és állandóan „magyar veszélyről“ irtak. Benes a nyugatmagyarországi kérdéssel kapcsolatosan mindig izgatta az európai közvéleményt a magyarok ellen és felhatalmazást kivánt a fegyveres beavatkozásra. Látván, hogy nem sikerül azt kérte, hogy egy nyugatmagyarországi sávot kapjanak korridorrul Jugoslávia felé. Ez ellen Itália erélyesen tiltakozott. Benes forditott egyet a köpönyegen és feltólta magát közvetitőül Magyarország és Ausztria között. Nem rajta múlt, hogy a nyugatmagyarországi kérdést békésen intézték el, Itália közbenjárására sikerült az. Sopron és vidéke felett népszavazás döntött Magyarország javára. Igazolta Apponyi kivánságát a békekötéskor, hogy népszavazás döntsön, hogy akarnak-e az elszakitásra itélt részek Magyarországtól elválni.

Az én felfogásom az (ugymond az iró), hogy *Magyarországot durván büntették meg olyan népek javára, akiknek nincs sem történetük, sem bátorságuk* (courage) *sem lelkük* (sans âme) *sem becsületük és szótartásuk* (sans honneurni parole).

Midőn Károly király másodszor visszatért Magyarországra a magyar kormány ellentállt, a parlament megszavazta a kivánt trónfosztást, de Prága ezzel sem elégedett meg, a trónfosztás kiterjesztését kivánta az egész Habsburg házra és hogy a lefegyverezés sürgősen hajtassék végre. Még mindig ürügyet keresett a katonai beavatkozásra. Ez mutatja mennyire nyugtalanok a csehek Magyarországgal szemben.

Csehország megbizhatatlan szövetségesnek bizonyult az orosz és lengyel kérdésben is. Az orosz-lengyel háboru idején semlegesnek mutatta magát, kedvezett az orosznak. A magyarok felajánlották segitségüket a lengyeleknek, de a csehek nem engedték át a tót és rutén földön. Take-Jonescu hiába akarta a cseh-lengyel ellentétet kiegyeztetni, mert a lengyelek nem felejtették el a cseh fondorlatokat. Lengyelországban mindenki tudja, hogy nem lehet barátjuk az (t. i. a cseh) aki barátja a németnek, az orosznak és ellensége a magyarnak.

Soha ugy széttagolva nem volt Keleteurópa mint a békekötések következtében. Nem nehéz megjósolni, hogy ezek véres háborura fognak vezetni.

A békekötés a fegyvereket, ágyukat egyes országoktól elvette és másoknak adta, s azt hiszik, hogy ezzel a betegség meg van gyógyitva. Ezek a népek a háboru által éledtek ujra s a háboru az ő lételemük. Mindeniknek a minisztere azt hiszi, hogy ő Napoleon a katonai dicsőségre vágyik.

De a francia nép azt kiáltja nekik, hogy ő nem akar meghalni Benes úr rosszakarata, de még a Poincaré kedvéért sem!

A népeket úgy kell nevelni, hogy ne a háboru, de a béke s a nemzetek testvérisége legyen a vezéreszméjük. A nagyhatalmak adhatnának jó példát a kisebb nemzeteknek: de ezek is el vannak vakitva ideiglenes győzelmük dicsőségétől. A nagy ideig-óráig tartó provisoriumban, amit alkottak, nincs meg az ambitiójuk, hogy végleges békét teremtsenek.

Ez az első francia könyv, amely nyiltan kimondja, hogy a párisi békék alkotásai tarthatatlanok s hogy az csak ideiglenes (provisoire) és revisió alá veendő.

15. A francia hangulatváltozást mutatja az is, hogy a párisi parlamentben a mult cyklusban magyar-barát csoport alakult, melynek elnöke Charles *Tisseyre* volt, ki több izben járt hazánkban s könyvet irt rólunk. *Egy diplomáciai tévedés: Csonka-Magyarország* c. a.* (Monzie szenátor előszavával).

Itt az ideje ugymond revideálni nemcsak a békekötéseket, hanem az eszméket is, melyek annak alapjául szolgáltak. Régebben Magyarorszag barátja volt Franciaországnak. Rákóczi, Kossuth korában. Az 1885. bp. iparkiállitás alkalmával tüneményes fogadtatásban részesitették a franciákat, amint azt François Coppée leirta. Tüntettek mellette 15 évvel a német-francia háború után is. A világháború ellen Tisza volt az egyetlen, aki szót emelt. A háború idején ekkor a franciákat nem háborgatták, midőn 1916-ban a német hadvezérség magyar csapatokat küldött a francia-frontra, a képviselők tiltakoztak, mert a magyarok nem viselnek háborút Franciaországgal.

A vége mégis Magyarország megcsonkitása lett, azon hamis vád alapján, hogy a magyarok elnyomták a nemzetiségeket. Az igazság épen ellenkező. Ezer esztendeig laktunk együtt, ha elnyomtuk volna, régen megsemisültek volna. A magyarok áldozatai lettek saját liberalizmusuknak. Iskolákat tartottak fenn a nemzetiségek számára. Az oláhok ellenben becsukták a békekötés óta a magyar iskolákat Erdélyben.

A területcsonkitás erőszakos és igazságtalan volt 20 millió magyar állampolgárból 8 milliót hagytak meg. Szintiszta magyar városokat elszakitottak. Előszámlálja: Kolozsvárnak pl. 50.000 magyar mellett csak 7.500 oláh lakosa volt. Erdély fővárosa, egyetemi-város, magyar műveltséggel, Mátyás király szülővárosa. Kegyetlen gunyja a sorsnak, hogy ez most oláh város legyen. Az oláh fő jellemvonása a brutalitás, arrogancia, a korrupció, hol csak baksissal lehet boldogulni.

Miért adták oda a 600.000 székelyt, a legrégibb magyar törzset? Nem ismeri a magyar történelmet, aki azt hiszi, hogy ezekből valaha oláhok lesznek. Erdélyben odaadták a szászokat is, azzal hogy ezek nem magyarok, megkérdezésük nélkül. Ráadásul még 700.000 magyart Erdélyben (s még többet Erdélyen kivül!)

De legmeglepőbb és botrányos, hogy Ausztriához is, mely inkább felelős a háborúért, három vármegyét akartak átcsatolni. A soproni népszavazás mentette meg egyrészét. Miért nem rendelték el a népszavazást másutt is Magyarországon, mint Szilézíában. A francia rosszakarat a németek karjaiba kergeti a magyarokat Az ezeréves politikai egységből csináltak három újat, mely még vegyesebb nemzetiségü. Egészséges gazdasági egységből csináltak betegeket. 13½ millió lakost csatoltak el Magyarországtól,

* Une erreur diplomatique: la Hongrie mutilée. Paris 1923.

melynek több mint egy negyede magyar. Mi jogon adtak át 3½ millió magyart Oláh-, Szerb- és Csehországnak?!

A magyarok mondja tévesen, nem kivánják a trianoni béke revizióját. (Pedig mennyire kivánjuk!) Tudják, hogy legalább is ezidőszerint el kell azt fogadniok s hogy a szövelségesek egyike sem érdeklődik az ő sorsuk iránt annyira, hogy az 1921 jun. 4. békekötést széttépje. Ők azt követelik, hogy a béke hajtassék végre valódi szellemében. Kivánják a kisebbségek védelmét, hogy elszakitott testvéreik tarthassák meg iskoláikat, nyelvüket főként Erdélyben, műveljék kulturájukat s maradhassanak magyarok. És kivánnak határkiigazitást (Megjegyzendő, hogy a határkiigazitás idején irta!) Kivánnak 4050 km. szélességü sávot vissza nyerni Pozsonytól Temesvárig és pedig Millerand igérete alapján. Ez a határkiigazitás megjavitaná néprajzi és gazdasági viszonyainkat.

A határkiigazitó bizottság azonban, mely Meunier tábornok elnöklete alatt működött, ezt semmibe sem vette.

Magyarország határait ezer év óta a Kárpátok alkották. Ezt ők valahányszor elvesztették, mindig visszafoglalták. Előbb-utóbb ismét meg fogják kisérelni. Vizrajzi helyzetük is kényszeriti rá, mert az Alföld ki van téve az áradásoknak. Mindig felszabaditották magukat idegen uralom alól, mert a szabadságszeretet szivükbe van vésve. Háborút fognak inditani annak visszafoglalására. Azt mondják, hogy nekik négy Elszász-Lotharingiát csináltak, négy szobrot emeltek ennek jelképéül a budapesti Szabadság téren. Jelvényt viselnek, ezzel a jelszóval, hogy *Nem, nem, soha!*

Mindenki a revanche kivánságával van eltelve. Azt hiszik, hogy Németország Franciaországot tiz év alatt darabokra töri. Anglia a béke ratifikálása alkalmával a magyarok mellett nyilatkozott. Franciaország izolálva marad. Franciaországot okolják minden szerencsétlenségükért.

Az a politika, melyet Franciaország követ, katasztrófára fog vezetni. Középeurópát feldaraboltuk, Magyarország gazdasági egységét szétromboltuk. Béke helyett új tüzfészkeket csináltunk. Elidegenitettük Magyarországot, hol annyi barátunk van. Belekergettük Németország karjába. Pedig a küzdelem a németekkel még nem ért véget. Nekünk barátokat, rokonszenvet kellene szerezni a mérkőzés idejére. Vissza kellene állitani azt az állapotot, melyet a trianoni béke elrontott. Egy dunai konföderációt kellene alkotni, előbb gazdasági alapon, mely egyengetné a politikai szövetség utját.

Térképmellékletek feltüntetik Magyarország régi és új határait s a kivánt határkiigazitási vonalat, Magyarország hegy és vizrajzát, azzal a megjegyzéssel, hogy van-e ország, melynek határai annyira természetesek!

16. Újabb és tán a legalaposabb vádirat a francia aggressziv politikai szellem ellen a mult év végén megjelent francia könyv. Alfred *Fabre-Luce: La Victoire* (Paris 1924.) műve.

Két főrészben azt tárgyalja: *Hogyan keletkezett a háború?* és mik *A béke hiányai.* Elfogulatlanul birálja a francia politikát a frankfurti béke óta, melynek a revanche eszme volt éltető szelleme s egyben magja is a világháborúnak. Végcélja: feltüntetni a francia német kiegyezés szükségességét, mert csak az orvosolhatja a bajt. Ideje, hogy a francia kormány és parlament elhagyja azt a veszedelmes utat, amelyen eddig járt. A rossz béke következménye lett, hogy az általános leromlás (ruine), a lappangó haboru, a civilizáció sülyedése nem üres szavak többé, hanem szomorú valóság.

Revideálni kell (s azt teszi is) a háború okait, előzményeit, mert ezeket nem tárták fel eddig őszintén, hanem propaganda céljából elferditették. Az okmányok, diplomáciai iratok tanulmányozása más eredményre juttat, mint amit az érdekelt kormányok eddig feltüntettek. Itt az ideje a szellem felszabaditásának, az igazság feltárásának. Az állam érdeke is azt kivánja, amit a szellemi tiztesség: a részrehajlatlan igazságot.

A francia közvéleményben az a meggyőződés vert gyökeret hogy Németország szándékosan idézte fel a háborut. *A bünösség* és *felelősség* bele foglaltatott a béke szerződésbe is. Pedig az azóta kiadott államokmányok (a német *fekete könyv*, a szovjet *fekete könyv* stb.) ezt megcáfolják, ugy, hogy a londoni 1921. értekezleten már csak a *mérsékelt bünösség* (culpabilité mitigeé) módját tartották fenn, mig nem a Hágában összeült semleges bizottság a *megoszlott felelősség* (la culpabilité partagée) itéletét állapitotta meg.

Az iró félszázadra visszamenőleg (1870. német-francia háboru óta) tárgyalja a világháboru előzményeit s megállapitja, hogy a franciák nem kivánták a háborut, de sohasem nyugodtak belé Elszász-Lotharingia elvesztésébe. Követték Gambetta tanácsát, hogy sohasem emlegetni, de mindig gondolni rá! A németek ezzel szemben a kiengesztelés politikáját erőltették, Bismarck néha brutálisan, II. Vilmos császár keresett előzékenységgel a *„hármas szövetség“* védelmi alakulat volt a francia revanche és az orosz hatalom ellen. Ebben Italia *„holt pont“* volt, inkább tehertétel, mint előny, végül a *„hármas Entente“* titkos kéme, mely döntő pillanatban nyiltan áruló is lett.

Kifejti, hogy a háborut nem a hármas szövetség és abban Németország idézte elő, hanem inkább az Entente, melyben Anglia volt a titkos cselszövő, a francia diplomácia a mozgató, izgató s Oroszország az előtérbe tolt eszköz. A balkáni háboruk nem maguktól keletkeztek, hanem az Entente titkos biztatására, mert a főintézők a világháborut nem nyugaton, hanem keleten akarták meginditani, hogy abban Oroszország által Németország is belevonassék, ugy, hogy a két nagy nyugati hatalom a felelősség látszatát magáról elhárithassa.

Megdöbbentő leleplezéseket csoportosit a titkos diplomácia fondorlatairól. A világháboru tűzcsóváját Poincaré helyezte el Szentpétervárott 1914 jul. végi látogatása alkalmával. Ő biztatta fel az oroszokat a támadásra Szerbia védelmében. A cár hiába

erőlködött visszatartani (a német császárt is segitségül hiván fel 1914 jul. 29. táviratában támogatásra) az orosz háborus párt erőszakkal is felrobbantotta a Poincaré aknáit. A megoszlott felelősség oroszlánrésze a francia elnököt illeti.

A könyv második része a béke hiányait és hibáit mutatja ki. A Rajna balpartja s a Ruhrvidék megszállását, az erőszakos eszközöket, a tulhajtott követeléseket, a kártérités rendszerét elitéli. Nem erőszakos rendszabályokkal, hanem morális alapon kell megteremteni a lelkek békéjét. Elő kell készíteni a kiengesztelést, a németekkel való reális megegyezést, az együttmüködést a világ ujjáépitésére.

Ez a morális győzelem lenne az igazi victoire!

* * *

17. A francia békeirodalomnak legujabb terméke Alcide *Ebray* volt francia minister-residens és főkonzul könyve: *La paix malpropre* (a piszkos béke), mely már nevében hirdeti tartalma lényegét.

Ebray a párisi Journal des Débats külpolitikai rovatvezetője volt s mint ilyent hivták meg a francia külügyministeriumba. A diplomáciai szolgálatból azonban csakhamar kilépett és 1924 karácsonya előtt Milanoban kiadta nagyérdekü könyvét, mely a békekötés müvét élesen elitéli, „a békeszerződések ellen valóságos filippikákat dörög".

Lényege, hogy az antant letért az igaz utról. A világháboru katasztrófájából az antant propaganda mániája *büntényt* fabrikált, hogy ürügye legyen a *büntetésre*. A becsapások, visszaélések, a kegyetlen békeföltételek a fanatikus, elvakult gyülöletnek a folyományai.

Az ilyen béke az igazi büntény. Az antant becsapta Németországot és szövetségeseit a Wilson-féle pontozatokkal, melyeket a lefegyverezés után a legszemérmetlenebbül félrevezettek. Illojális és becstelen (!) volt a francia kormány eljárása, melyben Poincaré a főbünös.

Sajnálkozik Ausztria-Magyarország megsemmisitésén. Megállapitja a magyar kormánynak a béke fentartására irányzott törekvéseit a szerb krizis idején és teljesen *jogosultnak tartja feldaraboltatásuk ellen való védekezésüket.* Hirdeti a revizió szükségességét, de érzi gyakorlati nehézségeit.

Valószinübbnek tartja a revizió helyett, hogy a gyülölet elmultával és az igazság folytonos hirdetésével a békemüvek tulzásai lassanként megszünnek, a végrehajtástól hallgatólagosan eltekintenek és a pontozatokon enyhiteni fognak.

Ez reánk nézve nem volna megoldás. A mi kétharmadában leszabdalt országunkat apró toldozással helyreállitani nem lehet. Nálunk a *revizió* csak ugy értékes, ha gyökeres orvoslás *restitutio* lesz az *eredménye.**

* Praznovszky Iván volt párisi követünknek aláirás nélkül megjelent ismertetése a Pesti Hirlap 1925 jan. 10. vezércikkében.

18. A franciák között meg kell emlékeznünk a világhirü iró *Anatole France* itéletéről is a békekötés felől. Marcel le *Goff* irja róla (Anatole France á la Béchellérie Páris 1924) a következő nyilatkozatait.

A legnagyobb tévedés ez a béke, melyet a legyőzött ellenségre rákényszeritettek. Ez a tévedés lakhatatlan területté fogja átváltoztatni Európát. *Ausztria-Magyarország földarabolása kész őrültség.* Európa közepét balkanizálni, annyit jelent, mint egy uj háboru magvát szórni el.

Az egész háboru egy nagy üzlet volt és a békekötés sem más. Most is csak üzletekről van szó. A szén, a bányák, a petróleum, a flotta, a kereskedelmi piacok fontosabb szerepet játszanak, mint a népek joga. A pénz, mindenütt a pénz uralkodik és ez minden mást legázol. A kapitalizmus felosztja a világot maga között és kikacagja a véromlást és a feláldozott emberéleteket.

Ez a békekötés teljes csőd, Franciaországra nézve pedig szörnyü csapás. Ha a béke nem valósitja meg az Európai Egyesült-Államokat, akkor *csak fegyverszünet* lesz, hogy nemsokára minden ujra kezdődjék.*

A béke előzményeiről, békekötések módjáról és a szerződések igazságtalanságairól, kiméletlen, bosszuálló, durva kegyetlenségeiről szóló külföldi (antant) kritikák nyilván hirdetik, hogy a párisi békék elhibázott kontár müvek, „papirrongyok". Szövetségesek és munkatársak mutatták ki azt is, hogy nagy részük kivihetetlen és nemcsak a legyőzöttek, hanem a győzők számára is kárhozatos. Az orvoslásra is tesznek javaslatot s abban mindannyian megegyeznek, hogy a revizió nélkülözhetetlen, elkerülhetetlen.

Mi is ebben bizunk, reménykedünk és ezt óhajtjuk elérni. Tudjuk, hogy ez még ezidő szerint utopia, de annak megvalósitására mindent el kell követnünk. Egyelőre egyebet alig tehetünk, mint a meggyőzés, ami igazságunk hirdetése, a propaganda eszközei felhasználása. A fennebb ismertetett müvek biztató előjelek arra, hogy a jobb belátás terjedni kezd világszerte — még Franciaországban is.

Igaz, hogy egy-két fecske még nem csinál tavaszt, de az előhirnököket követik a többiek és a tavasz mégis csak elkövetkezik.

Az igazság elindult s előbb-utóbb megérkezik.

---

* Magyarság 1925. febr. számában ismertetve.

Sajtóhibák.

Lap	*sor*	*szó*	*helyett*	*olvasandó*
3	33	földéhez	„	földéhes
4	17	levetés	„	leszerelés
4	19	elcsenték	„	elvétettek
4	38	lehetős	„	teljes
6	29	A 6. szám	hiányzik	
7	4	termett	helyett	teremtett
7	22	érdeke	„	érdeme
8	27	A 7. szám	hiányzik	
8	35	megadó	helyett	majmoló
8	42	cinliszatist	„	civilisatiot
9	10	elszakadása	„	elszakítása
9	17	tűrvén	„	kivéve
11	28	A 9. szám	hiányzik	
12	21	emberek	helyett	gazemberek
13	10	szokás	„	vallás
13	11	kisebbségeknek	„	különbségeknek
17	41	a	„	és
19	6	1921	„	1920
19	12	4050	„	40—50
20	20	fekete	„	fehér

OSZK

OSZK
Országos Szécsényi Könyvtár

OSZK
Országos Szechényi Könyvtár

1972 MÁJ 16

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár